

Nicoară Beldiceanu

(25 februarie 1920 – 19 decembrie 1994)

După o cumplită și îndelungată suferință ne-a părăsit un prieten, un Român moldovean de rasă, un savant de caratul cel mai pur, un „om dintr-o bucătă” cum îl caracterizează P.S. Năsturel, care îmi transmite trista veste.

Explorându-mi memoria îl regăsesc pe Domnul Beldiceanu la origini, la Institutul Balcanic în 1945. Eu – elev de liceu, lingvist curios de tot ce se poate înmagazina la acea vîrstă lacomă. El – asistent în umbra profesorului Victor Papacostea, alături de Mihail Guboglu, Basarabeauul uralo – altaic din Ceadîr – Lunga. În vremea aceea, turcologia aproape nu exista ca știință dar își consolida fundamentul într-o Românie cu acul busolei aiurit de atracții magnetice din toate azimuturile. Nimeni nu putea sănui atunci că tăcutul, discretul „asistent” avea să devină unul din stâlpii de bază ai disciplinei, și încă pe plan mondial.

În 1947, proclamarea republicii populare îl găsește la Istanbul, ca bursier – cercetător al institutului creat de C.C.I. Giurescu pe urmele unei sugestii a lui N. Iorga. Guvernul Groza, căruia nu i se poate nega abilitatea în consolidarea imposturii, trimisese motonava „Transilvania” în porturile Mediteranei pentru a-i culege și readuce sub ascultarea de acasă pe Românii refugiați, opozanți potențiali. Momentul

a fost dramatic. În port, în fața pasarelei, la două mese separate, erau instalate autoritățile turcești și cele consulare (securitate) ale RPR. Românii defilau și își pronunțau opțiunea. Cine spunea că trecea imediat pe închisoarea plutitoare din apele Bosforului. N. Beldiceanu a pronunțat un nu! sonor și a trecut cu hotărâre și pas apăsat în ceata proscrisilor. **Ipsò facto** păsea în neantul exilului, ori – mai bine zis – în nebuloasa care nu începuse încă a se „prinde”. L-am reîntâlnit la Paris în 1951. Acum eram amândoi apatrizi, **clericī vagantes qui omnia perdidimus**. Primul său „rost” a fost o bursă de la „Entraide universitaire”. Începuse cercetările la Biblioteca Națională, unde a avut bucuria de a descoperi un fond bogat de manuscrise turcești nepublicate. Dar în mediul universitar francez nu a fost ușor să-și facă loc și să-și impună concepțiile care se cristalizau. Abia împlinise 30 de ani. Opoziția și lipsa de simpatie a profesorului Lemerle au durat mult, dar în cele din urmă au cedat. De unde se vede că, mai ales în domeniul științific, tenacitatea – numită comun „încăpătânare” – răzbate totdeauna la lumină. Întâia sa lucrare despre **Actele primilor sultani**, Haga 1960 – 64, l-a împins la nivelul științific pe care îl merită. Dar din cerințe administrative a trebuit să se supună și sub furcile caudine a trei doctorate, la München și la Paris. În sfârșit, după un stagiu la CNRS (Centrul Național de Cercetări Științifice), 1955 – 1967, ocupă în 1965 catedra meritată la École Pratique des Hautes Études. A funcționat, în câteva rânduri, ca profesor invitat la Princeton University. A avut o viață de familie armonioasă, căsătorindu-se cu Irène Steinherr, fiica celebrului hittitolog german Friederich Steinherr. Destinul l-a dăruit cu un fecior dotat, cibernetician de mari speranțe. Scrisorile lui Nicoară Beldiceanu erau totdeauna relatări de bucurie științifică. Îmi comunica regulat planuri și concretizări finite. Astfel în octombrie 1989 îmi anunța investigațiile în curs pentru un **Vocabular de cuvinte care lipsesc din dicționarele otomane**. Și totuși..., Nicoară, care devenise un oriental fatalist, îmi scria resemnat: „Anii mei sunt numărăți... după operație în cazul cel mai bun, mai am cinci ani de răgaz” (22 Oct. 1989). Înşallah!

Îl revăd pe Nicoară la Biblioteca Națională, în sala manuscriselor ori la prânz la École des Beaux Arts, unde luam masa studențește. Cu ocazia ultimei mele vizite la Paris, în aprilie 1992, doar am vorbit la telefon și ne-am promis unul altuia să ne revedem „data viitoare”, care nu va mai fi...

Așez în fruntea acestor rânduri **tughra** (monograma) lui Soliman magnificul, legislatorul. E just să ni-l amintim sub acest semn imperial pe Românul care a restituit Osmaniilor un întreg capitol de istorie. Nemaiauzită revanșă a destinului.

E. Lozovan

